

סילבוס לקורס: מתודולוגיה איכותנית - שנה"ל תשפ"א (2020-2021)

מס' הקורס - סמסטר א': 129-2-0241 ; וסמסטר ב': 129-2-0101.

צוות הקורס:

ד"ר סראב אבורביעה. דואר אלקטרוני: sarab@bgu.ac.il.

שעות השיעור: יום ג', בין השעות 08:15 - 09:45.

שעת קבלה: יום ג', בין השעות 11:00 - 12:00, 13:00-14:00, **בתיאום מראש.**

ניר קורן. דואר אלקטרוני: korenir@gmail.com או korni@post.bgu.ac.il.

שעות התרגול: יום ג', בין השעות 10:15 - 11:00.

יום ג', בין השעות 11:15 - 12:00.

שעת קבלה: יום ג', 12:00 - 13:00, **בתיאום מראש.**

מטרת הקורס:

מטרתו של קורס זה היא לספק לסטודנטים היכרות כללית עם המחשבה המחקרית 'האיכותנית' בחינוך והתנסות מעשית במרכיבים של שיטות מחקר איכותניות. במסגרת הקורס, נדון בהנחות היסוד האונטולוגיות והאפיסטמולוגיות העומדות בבסיס פרדיגמות מחקריות 'איכותניות', נעמוד על הבדלים בין גישות מחקריות שונות, ונדון בשאלות מתי ראוי להשתמש באיזו שיטה ומהם תפקידיהן השונים ותרומותיהן לתיאוריה ולעשייה החינוכית. כמו כן, נעסוק בשאלות אתיות ואפיסטמולוגיות כגון מה תפקיד החוקר/ת במחקר איכותני ומה היא אמינות ורפלקסיביות מחקרית במחקר איכותני.

- יבינו את המחשבה המתודולוגית במחקר האיכותני: הנחות, זרמים, עקרונות, שיטות ובעיות.
- יבינו את תרומותיו הפוטנציאליות של המחקר ושל ההשקפה האיכותניים לעשייה החינוכית.
- יתנסו בכלי מחקר מרכזיים לאיסוף וניתוח נתונים.
- יבקרו מחקרים של אחרים.
- יעצבו תכנית מחקר.

מבנה הקורס:

מטלות	תרגול	שיעור	תאריך	
סמסטר א'				
	היכרות ותיאום ציפיות	מהו מחקר איכותני? + היכרות ותיאום ציפיות	20.10	1
	מאפייני המחקר האיכותני	רפלקסיביות ומיקום החוקר	27.10	2
הגשת תרגיל 1 ללא-ציון: מאפייני המחקר האיכותני	ניסוח שאלת מחקר	הרצאת אורח: עירוב שיטות מחקר	03.11	3
	התנסות בתצפית בשטח	אתנוגרפיה + תצפית ועבודת השדה	10.11	4
	מדגם ושיטות דגימה	מדגם ושיטות דגימה	27.11	5

הגשת תרגיל 2 ללא-ציון: טבלת תצפית	התנסות בראיון בשטח	הריאיון ככלי מחקר	24.11	6
	ניתוח התנסות בראיון	מחקר נרטיבי-ביוגרפי	01.12	7
	חלוקה לתמות וניתוח פרשני	ניתוח תמטי	08.12	8
הגשת תרגיל 3 ללא-ציון: עץ קטגוריות + תמלול	ניתוח ראיון	תיאוריה מעוגנת בשדה	15.12	9
	קבוצת מיקוד	קבוצת מיקוד	22.12	10
	סקירת ספרות	סקירת ספרות	29.11	11
הגשת מטלת 'ניתוח ראיון'	פגישות אישיות	הדרכה בספריה : מאגר מידע	05.01	12
	פגישות אישיות	הדרכה בספריה : Refworks	12.01	13
סמסטר ב'				
09.02 - הגשת 'סקירת ספרות'	פגישות אישיות	מבנה מחקר ודוגמא להצעת מחקר	02.03	1
	פגישות אישיות	אתיקה במחקר האיכותני	09.03	2
	פגישות אישיות	מתודולוגיה פמיניסטית	16.03	3
חופשת פסח				
הגשת 'ביקורת מאמר'	ניתוח שיח וניתוח שיחה	הרצאת אורח : ניתוח שיחה	06.04	4
	הכנה לפרזנטציות + השלמה במידת הצורך		13.04	5
הצגת פרזנטציות על-פי לו"ז שיקבע מראש	פרזנטציות		20.04	6
	פרזנטציות		27.04	7
	פרזנטציות		04.05	8
	פרזנטציות		11.05	9
	פרזנטציות		18.05	10
	פרזנטציות		25.05	11
	השלמת פרזנטציות		01.06	12
	השלמת פרזנטציות		08.06	13
31.07 - הגשת הצעת מחקר מסכמת	שיעור ותרגול - סיכום הקורס		15.06	14

חומר הקריאה:

חומרי הקריאה מהווים את הבסיס המקדים לדיונים שיתרחשו הן בהרצאה והן בקבוצות התרגול, ולכן הציפייה היא שהסטודנטיות והסטודנטים יקראו את כלל חומרי הקריאה לפני ההרצאות או התרגולים שעוסקים בהם. ההרצאות והתרגולים יתבססו על ההנחה כי המאמרים נקראו, ולכן סביר שסטודנטיות וסטודנטים שלא יקראו את חומרי הקריאה הנדרשים, ייתרמו הרבה פחות מאשר אלו שיגיעו לאחר קריאת החומרים. שימו לב! יש להגיע להרצאות ולתרגולים עם חומרי הקריאה עצמם (מומלץ בעותק קשיח).

דרישות הקורס:

הסטודנטים והסטודנטיות נדרשים לקרוא את המאמרים באופן שוטף, להגיע להרצאות ולתרגולים, להשתתף בהם באופן פעיל ולמלא את המשימות שיינתנו לאורך השנה: מטלות, עבודות, תרגילים. צוות ההוראה מתחייב, מצידו, לספק תמיכה בכל הנוגע ללמידה ולהבנה של החומר הלימודי ומעודד את הסטודנטים והסטודנטיות לבוא לשעות הקבלה עם כל שאלה שהיא. **אנחנו ממליצים ללמוד באופן שוטף לאורך כל השנה ולא להמתין לעבודות ולתרגילים, זאת על-מנת להפנים את החומר בצורה הטובה ביותר.**

מרכיבי הציון הסופי:

1. נוכחות בשיעורים ובתרגולים (5% מהציון השנתי): הנוכחות בתרגולים ובהרצאות היא חובה, ואף משפיעה על הציון הסופי בקורס. על-מנת לקבל את כל הניקוד על נוכחות, יש להגיע לפחות ל-80% מהתרגולים. חיסורים נוספים יגררו פגיעה בציון.
2. ארבעה תרגילי עובר/לא-עובר (10% מהציון השנתי): בחלקו הראשון של סמסטר א', תידרשו להגיש 4 תרגילים קצרים לבדיקה ללא ציון. הערכת מטלות אלו תהיה ברמת עובר/לא-עובר, אך תרגיל שלא יעמוד בדרישות המינימליות יגרור פגיעה בציון.
3. מטלת ניתוח ראיון (10% מהציון השנתי) - לקראת אמצע סמסטר א'.
4. מטלת סקירת ספרות (15% מהציון השנתי) - לקראת סיום סמסטר א'.
5. מטלת ביקורת מאמר (10% מהציון השנתי) - לאורך סמסטר ב', בחירה של 1 מתוך 2.
6. פרזנטציית הצעת-מחקר (15% מהציון השנתי) - לאורך סמסטר ב'.
7. הצעת מחקר מסכמת (35% מהציון השנתי) - בסיום הקורס.

הערות נוספות לחישוב הציון:

1. לפי דרישת המחלקה, על הסטודנטים להשיג ציון 65 לפחות על-מנת לעמוד בדרישות הקורס.
2. כלל משימות הכתיבה צריכות להיות מודפסות בגופן David, בגודל 12, רווח כפול בין השורות, שוליים 2.5 ס"מ, להיכתב ע"פ כללי כתיבה אקדמית ולהיות מלוות בביבליוגרפיה.
3. שימו לב! את כלל משימות יש להגיש לתאי המתרגלים או למערכת ה-'Moodle', בהתאם לתאריכי ההגשה שמפורסמים בסילבוס. משימות אשר יוגשו באיחור, יגררו פגיעה בציון.

יושר אקדמי

הציפייה היא שהעבודות המוגשות בקורס זה תהיינה תוצר של עבודתם של הסטודנטים הרשומים בקורס. הגשת עבודות שנעשו על ידיכם עבור קורס אחר, או עבודות שנעשו על ידי אנשים שאינם רשומים בקורס ואינם מופיעים ברשימת המגישים של העבודה או העתקה של אפילו קטעים בודדים מעבודות שנקנו מסוכנויות ומאתרי אינטרנט נחשבים כהפרה של היושר האקדמי. בכתבת עבודות, כאשר יש שימוש ברעיונות המועלים במאמרים נהוג להביע את הרעיון במילים חדשות פרי עט/ה של הכותב/ת ולציין מראה מקום להוגה הרעיון המקורי (קרי: שם המחבר ושנת המאמר בסוגריים). במקרה שיש שימוש במילות הוגה הרעיון, המחבר המקורי, יש לשים את הציטוט במירכאות ולציין מראה מקום. ציטוטים העולים על 40 מילים מוצגים בפסקה מוזחת (indent) עם מראה מקום. שימוש ברעיון המועלה במקור אחר ללא מראה מקום ו/או שימוש בניסוח המקורי ללא מראה מקום נחשבים לגניבה ספרותית, פלגיאט (plagiarism), ומפרים את כללי היושר האקדמי ובמקרים רבים אף נחשבים לעבירה פלילית. כמו כן, במראי המקום שבטקסט יש לכלול רק טקסטים שקראתם בפועל. אם אתם מסתמכים על ספרות שניונית, למשל, סיכום ש-ד"ר X כתב במאמרו (שאותו קראתם) על עבודתו של ויגוצקי, יש לציין במראה המקום את מאמרו של ד"ר X ולא את ויגוצקי, או לציין כך: (ויגוצקי, 1962, כפי שנדון אצל X, 1998).

חומרים לקריאה ולדיון: (ייתכנו שינויים במהלך הקורס) שימו לב! זו אינה רשימה ביבליוגרפית.

מהו מחקר ומהו מחקר איכותני?

Denzin, N.K, and Lincoln, Y.S. (2000) *The Discipline and Practice of Qualitative Research in* N.K Denzin Y.S. Lincoln (Eds) *Handbook of Qualitative Research*, pp.1-28, Thousand Oaks: Sage Publication

רפלקסיביות ומיקום החוקרות

אבורביעה-קוידר, סראב. 2010. "רפלקסיביות במחקר נרטיבי- המקרה של מחקר פמיניסטי ילידי". בתוך גבריאלה ספקטור-מרזל, רבקה תובל משיח (עורכות), מחקר נרטיבי-תאוריה, יצירה ופרשנות (עמ' 155-177), מאגנס, האוניברסיטה העברית.

Fahim, H & Helmer, K. 1980. "Indigenous Anthropology in non-western countries: A further elaboration" *Current Anthropology* 21: 644-653.

אתנוגרפיה

צבר-בן יהושע, נ. (2001) אתנוגרפיה בחינוך. בתוך צבר-בן יהושע (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותי* (עמ' : 104-137). אור יהודה: דביר

Green, J. L., & Bloome, D. (1997). A situated perspective on ethnography and ethnographers of and in education. In S. B. Heath, J. Flood & D. Lapp (Eds.), *Handbook for research in the Communicative and Visual Arts* (pp. 1-41). New York: Macmillan

תצפית ועבודת השדה

שקדי, א. (2003) מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום (פרק 4). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

Spradley (1980) *Participant Observation* (pp. 53-72). New York: Holt, Rinehart and Winston.

דגימה

Patton, M.Q. (2002) *Qualitative Research & Evaluation Methods* (pp. 230-246). Thousand Oaks: Sage Publications.

מחקר נרטיבי ביוגרפי

אלבו-לוביש, פ. (2001) מחקר נרטיבי-ביוגרפי בחינוך ובהוראה, בתוך צבר-בן יהושע (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני* (עמ' 141-165). אור יהודה: דביר

Johnson-Bailey, J. (2002). Cathy: The wrong side of the tank. In M. B. Sharan (Ed.), *Qualitative research in practice: examples for discussion and analysis* (pp. 314-326). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

הראיון ככלי מחקר

שקדי אשר. 2003. "ראיון העומק". בתוך מלים המנסות לדעת: מחקר איכותני-תאוריה ויישום (עמ' 69-79). רמות: האוניברסיטה העברית

Measor, L. (1985). Interviewing: A strategy in qualitative research. In R. G. Burgess (Ed.), *Strategies for Educational Research: Qualitative methods* (pp.55-77). London: The Falmer Press.

Rubin, H.J. and Rubin, I.S (1995) *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data* (Ch. 7 and 8). Thousand Oaks: Sage Publication.

ניתוח תמטי

שקדי, א. (2003) מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום, (פרקים 5-7). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

Silverman, D. (1993) *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing talk, text and interaction* (Ch. 4). London: Sage Publication.

Dey, I. (1993) *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists* (Ch. 3). London: Routledge.

תאוריה מעוגנת בשדה

גבתון, ד. (2001) תיאוריה מעוגנת בשדה, בתוך צבר-בן יהושע, נ. (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני* (עמ' 195-227), אור יהודה: דביר

Chi-Kin Lee, J. and Yin, H.B. (2011), Teachers' Emotions in a Mandated Curriculum Reform: A Chinese Perspective. In C. Day, J. C.-K. Lee (eds.), *New understandings of teachers' work, Professional Learning and Development in Schools and Higher Education 6* (pp. 85-104)

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1968). *The Discovery of grounded theory. Strategies for qualitative research* (Ch. 1-2). Weidenfeld & Nicolson: London.

מחקר פעולה

היימן, ר. (2002), מודל למחקר פעולה שיתופי כאמצעי לפיתוח מקצועי של מורים בבית הספר. בתוך א. שי וי. בר-שלום (עורכים) *המחקר האיכותני בחקר החינוך: מהתיאוריה אל השדה ומהשדה אל התיאוריה* (עמ' 279-297). ירושלים: המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין.

צלרמאיר, מ. (2001), מחקר פעולה בחינוך, בתוך צבר-בן יהושע, נ. (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני* (עמ' 307-342). אור יהודה: דביר.

קבוצת מיקוד

Morgan, D.L. (1997). *Focus Groups as Qualitative Research* (Ch. 2). Thousand Oaks: Sage Publication

אתיקה במחקר איכותני

דושניק, ל. וצבר-בן יהושע, נ. (2001) 'אתיקה של המחקר האיכותני' בתוך צבר-בן יהושע, נ. (עורכת) *מסורות וזרמים במחקר האיכותני*, אור יהודה: דביר.

Scheper-Hughes, N. (2000). Ire in Ireland. *Ethnography*, 1(1), 117.

עירוב שיטות מחקר

Johnson, O & Turner (2007). Toward a definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed methods Research*, 1: 112-133.

ניתוח שיחה

Heritage, J. (2005). Conversation Analysis and Institutional Talk. In K. Fitch & R. Sanders (Eds.), *Handbook of Language and Social Interaction* (pp. 103-146). Mahwah NJ: Erlbaum

Wooffitt, R, & Widdicombe, S. (2006). Interaction in interviews. In P. Drew, G. Raymond & D. Weinberg (Eds.), *Talking and interaction in social research methods* (pp. 28-49). London: SAGE.

מתודולוגיה פמיניסטית וניתוח רב-צירי (intersectionality)

הקר דפנה, לביא-אגיא מיה, קרומר נבו מיכל. 2014. "הזמנה לדין במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות", בתוך מיכל קרומר נבו, מיה לביא-אגיא ודפנה הקר (עורכות), *מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות* (עמ' 54-7), תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, מגדרים

McCall Leslie.(2005). The Complexity of Intersectionality. *Signs*, Vol. 30, No. 3 (Spring 2005), pp. 1771-1800.

כלל המאמרים וחומרי הקריאה נמצאים באתר הקורס.

קורס מעניין ומהנה, בהצלחה,

צוות הקורס - סראב וניר.